

Bolalarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda psixologiyaning o‘rni

Malika Abduraupovna Ravshanova
Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola bolalarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda psixologiyaning o‘rni haqida batafsil ma’lumot beradi. Musiqa inson hayotida muhim rol o‘ynaydigan faoliyat bo‘lib, bolalarda uning rivojlanishi nafaqat tovushlarni eshitish, balki mantiqiy tahlil qilish, hissiy va kognitiv jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Maqolada musiqiy eshitish qobiliyatining asosiy elementlari, musiqa bolalarga psixologik ta’siri va musiqiy ta’limda psixologik yondashuvlar haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, musiqa bolalar rivojlanishiga, ularning ruhiy holatiga, hissiy va ijtimoiy ko‘nikmalariga qanday ta’sir qilishi tahlil qilinadi. Musiqa ta’limi va interaktiv yondashuvlar orqali bolalar musiqiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va ularning umumiy rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Maqola psixologiya va musiqa o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni o‘rganishga va bolalar tarbiyasida musiqa ta’limining ahamiyatini tushuntirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: bolalar, musiqiy eshitish, psixologiya, rivojlanish, hissiy rivojlanish, kognitiv rivojlanish, musiqiy ta’lim, interaktiv yondashuv, ritm

The role of psychology in developing musical hearing ability in children

Malika Abduraupovna Ravshanova
Bukhara Institute of Psychology and Foreign Languages

Abstract: This article provides detailed information about the role of psychology in developing musical hearing ability in children. Music plays a significant role in human life, and its development in children includes not only the ability to hear sounds but also logical analysis, emotional, and cognitive processes. The article discusses the main elements of musical hearing, the psychological impact of music on children, and psychological approaches in music education. Additionally, it analyzes how music influences children’s development, emotional state, and their emotional and social skills. Through music education and interactive approaches, children develop their musical abilities, significantly contributing to their overall development. The article focuses on exploring the interrelation between psychology and music and emphasizes the importance of music education in children’s upbringing.

Keywords: children, musical hearing, psychology, development, emotional development, cognitive development, music education, interactive approach, rhythm

Musiqqa - inson hayotida muhim rol o'ynaydigan, ruhiy va jismoniy holatga bevosita ta'sir ko'rsatadigan bir faoliyatdir. Ayniqsa, bolalarda musiqiy eshitish qobiliyatining rivojlanishi, psixologiyaning hamda ilm-fanning turli sohalarini o'z ichiga olgan kompleks jarayonni tashkil etadi. Musiqiy eshitish qobiliyati faqat nafas olish yoki tovushlarni eshitishdan iborat bo'lib qolmay, balki miyaning murakkab ishlashini, hissiyotlarning o'zaro aloqalarini va aqliy rivojlanishni talab qiladi. Shu sababli, bolalarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda psixologiyaning o'rnini nihoyatda katta.

Musiqiy Eshitish Qobiliyatining Asosiy Elementlari

Musiqiy eshitish qobiliyati, birinchi navbatda, bolalarda tovushlarni sezish va ularni tahlil qilish, xususan, ritm, melodiya, tonalitet va boshqa musiqiy elementlarni tushunish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu jarayonning rivojlanishi bolalar miya tizimining qanchalik to'g'ri va samarali ishlashiga bog'liqdir. Shuning uchun, psixologik jihatlar, masalan, bolalar shaxsiyatining shakllanishi, hissiy va kognitiv rivojlanishi musiqiy eshitish qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Psixologiya va Musiqqa: Ularning O'zaro Bog'liqligi

Bolalar psixologiyasi musiqaning boladagi ta'sirini tushunishda asosiy vositadir. Musiqqa va psixologiyaning o'zaro bog'liqligi quyidagi jihatlarda o'z aksini topadi:

- **Kognitiv Rivojlanish:** Bolalar musiqiy eshitish orqali nafaqat tovushlarni, balki ularni mantiqiy ravishda tahlil qilishni ham o'rganadilar. Masalan, bolalar ritm va melodiya o'rtasidagi bog'liqlikni sezish, musiqiy kompozitsiyaning tuzilishini tushunish orqali miyaning kognitiv va idrok etish qobiliyatlari rivojlanadi.

- **Hissiy Rivojlanish:** Musiqqa, bolalarning hissiyotlarini anglash va ifodalashda katta rol o'ynaydi. Musiqqa orqali bolalar o'zlarining ichki dunyosini, tushunchalarini va his-tuyg'ularini rivojlantiradilar. Musiqqa, shuningdek, bolalarni ko'ngil o'zgarmalarini va stressni yengishdagi psixologik vosita sifatida xizmat qiladi.

- **Ijtimoiy Rivojlanish:** Musiqiy faoliyat bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Masalan, guruhda musiqiy o'yinlar o'ynash, boshqa bolalar bilan birgalikda musiqani ijro etish, hamkorlik qilishni o'rgatadi va ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlaydi.

Bolalarga musiqiy ta'lim berishda psixologik yondashuvlar

Bolalarga musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda psixologiyaning turli yondashuvlari mavjud. Ular quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

- **erta ta'lim:** Bolalar hayotining ilk yillarida, ayniqsa, bola tug'ilgandan keyingi birinchi uch yil davomida, musiqqa qiziqish va unga nisbatan sezgirlikni rivojlantirish

psixologik jihatdan juda muhimdir. Erta yoshda musiqa bilan tanishtirish va uni doimiy ravishda tinglash, bola psixikasida ijobiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi.

- musiqiy o'yinlar va interaktiv yondashuv: Psixologik jihatdan bolalar uchun musiqiy o'yinlar, ular uchun qulay va qiziqarli bo'lgan tarzda tashkil etilishi kerak. Bu yondashuv bolalarning diqqatini jamlashga, musiqiy eshitishning turli jihatlarini anglashga yordam beradi. Ular harakat, qo'llarini ishlatish, tovushlarni ajratish orqali musiqiy fikrlarni aniqroq tushunadilar.

- musiqiy qobiliyatlarni shaxsiylashtirish: Har bir bolaning musiqiy qobiliyatlari boshqacha bo'lishi mumkin. Psixologlar bolalarning o'ziga xos musiqiy idrokini tushunib, ularning qobiliyatlarini rivojlantirishda individual yondashuvni tavsiya etadilar. Masalan, ba'zi bolalar tovushlarni juda nozik eshitadilar, boshqalar esa o'ziga xos ritmik qobiliyatga ega bo'lishi mumkin. Shuning uchun har bir bola bilan alohida ishlash zarur.

Psixologik ta'sirlar va musiqa dasturlari. Bolaning musiqiy rivojlanishi ko'pincha tashqi omillarga, jumladan, atrof-muhitga bog'liqdir. Psixologik jihatdan, musiqiy ta'lim olish jarayonida bola hissiy va aqliy jarayonlar bilan to'liq integratsiyalashgan holda, yangi ma'lumotlarni o'zlashtiradi. Musiqiy dasturlar, tarbiya metodikalari va interaktiv mashg'ulotlar bolalarning eshitish qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga yordam beradi.

Musiqa va emotsional rivojlanish. Bolalar uchun musiqaning ta'siri faqat kognitiv emas, balki emotsional jihatlarida ham sezilarli. Musiqa tinglash yoki ijro etish bolalarning ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, stressni kamaytiradi va ijtimoiy ko'nikmalarni yaxshilaydi. Musiqa bolalarni o'z his-tuyg'ularini tushunishga va ifodalashga yordam beradi, bu esa ularning o'zini anglashiga olib keladi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, bolalarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda psixologiyaning o'rni nihoyatda muhimdir. Musiqiy faoliyat nafaqat bolalarning kognitiv va hissiy rivojlanishiga, balki ularning ijtimoiy hayotini, stressni boshqarish qobiliyatlarini ham yaxshilaydi. Psixologik yondashuvlar va musiqiy ta'lim jarayonlarining muvofiqligi, bolalarning musiqiy eshitish va ijro etish qobiliyatlarini samarali ravishda rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, musiqani bolalar tarbiyasida faol ravishda qo'llash, ularning umumiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б. Холиков. Диезли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари. Science and Education 3 (9), 416-421.

2. К.Б. Холиков. Бемолли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари ва креативлиги. Science and Education 3 (10), 533-539.

3. К.Б. Холиков. Теоретические основы определения механических свойств музыкальных и шумовых звуков при динамических воздействиях.. Scientific progress 2.

4. К.Б. Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. Science and Education 3 (8), 145-150.

5. KB Kholikov. Harmony to voice exercise their role in the regulation of muscular activity in vocal music. Scopus, musical education., 705-709.

6. KB Kholikov. The content of a music lesson in a comprehensive school. Web of Science Magazine, 1052-1059.

7. KB Kholikov. Polyphonic forms of music based on traditional organizational principles. Web of Science Magazine, 375-379.

8. KB Kholikov. signs. The main elements of music, their formative action. Melody. Theme. Web of Science 2, 720-728.

9. KB Kholikov. The role of theory and application of information systems in the field of theory, harmony and polyphony of music. musical education - Web of Science, 1044-1051.

10. К.Б. Холиков. Область применения фугированных форм. Тройные и четверные фуги. Фугетта и Фугато. Scientific progress, 2.

11. К.Б. Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Журнал Scientific progress 2 (№ 4), 955-960.

12. К.Б. Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. Science and Education 3 (5), 1556-1561.

13. К.Б. Холиков. Проблема бытия традиционной музыки Узбекистана. Science and Education 3 (5), 1570-1576.

14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569.

15. К.Б. Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. Science and Education 3 (5), 1326-1331.

16. К.Б. Холиков. Musical pedagogy and psychology. Bulletin of science and education. 99 (21-2), 58-61.

17. К.Б. Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. Science and Education 3 (5), 1549-1555.

18. К.Б. Холиков. Эстетическое воспитание молодёжи школьного возраста в сфере музыки. Science and Education 3 (5), 1542-1548.

19. К.Б. Холиков. Methods of musical education through education in universities. musical education - Web of Science 3 (66), 57-60.

20. К.Б. Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037.

21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education*. 3 (3), 1026-1031.

22. К.Б. Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025.

23. К.Б. Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101.

24. К.Б. Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957.

25. К.Б. Холиков. Некоторые методические трудности, возникающие при написании общего решения диктанта по предмету сольфеджио. *Scientific progress*. 2 (№3), pp. 734-742.

26. К.Б. Холиков. К вопросу вокальной музыке об адресате поэтического дискурса хора. *Scientific progress*. 2 (№ 3), pp. 1087-1093.

27. К.Б. Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118.

28. К.Б. Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374.

29. К.Б. Холиков. Вокал, вокалист, вокализ. Ария, ариозо и ариетта. *Science and Education* 3 (2), 1188-1194.

30. К.Б. Холиков. Характерная черта голоса у детей, певческая деятельность. *Science and Education* 3 (2), 1195-1200.